

МІСТОБУДУВАННЯ, РАЙОННЕ ПЛАНУВАННЯ, ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА

УДК 711.4:712.2

Б. С. Посацький

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра містобудування

ФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТУ (НА ПРИКЛАДІ МІСТ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ НА ЗЛАМІ ХХ–ХХІ ст.)

© Посацький Б. С., 2016

Описано основні етапи формування міського культурного ландшафту міст західноукраїнського регіону впродовж другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Впродовж цього періоду можна виділити три характерні періоди, пов’язані із загальними напрямками розвитку архітектури і містобудування: I – 1945–1955, освоєння класичної спадщини у містобудуванні і архітектурі; II – 1956–1990, спрощення містобудівних і архітектурних форм, вузькоутилітарне розуміння ландшафту; III – 1991 – початок ХХІ ст., плюралізм просторових форм, ущільнення забудови, зменшення природних просторів у містах.

Ключові слова: місто, міський культурний ландшафт, міський краєвид, ансамбль, озеленена територія, водний простір.

Вступ

Сучасне розуміння міського культурного ландшафту є доволі широким і охоплює поняття урбанізованого міського ландшафту і загального вигляду міста – міського пейзажу. Разом ці поняття охоплюють широкий спектр складових ознак і прикмет, що формують вигляд міста, його краєвид. Можна вважати, що міський культурний ландшафт є синтетичним поєднанням власне міського ландшафту (тобто сукупності природних і техногенних елементів міської території) і ландшафту культурного або антропогенного, тобто насамперед паркових територій [1].

Споглядання міського краєвиду формує у нашій свідомості синтетичне уявлення про місто, розташування і взаємний зв’язок його частин, співвідношення забудованих і незабудованих просторів, антропогенних і природних складових. Міський культурний ландшафт загалом формується комбінацією таких головних складових: розплануванням території міста, способом використання різних ділянок міської території, зовнішнім виглядом забудови та її архітектурно-стилістичних ознак [2].

Розвиток міст Західної України протягом століть відбувався в еволюційний спосіб, тобто поступовими перетвореннями і доповненнями існуючих сьогодні містобудівних структур і просторових форм. Ситуація істотно змінилася наприкінці 1940-х рр., коли керівництво тогочасного СРСР поставило завдання індустріалізації регіону.

Для розвитку міст це означало швидку відбудову та перебудову передусім обласних центрів та інших міст, безпосередньо пов’язаних з запланованим розвитком промисловості. Відповідно до загальних вимог тогочасного централізованого управління усіма сферами матеріального виробництва і духовного життя, розвиток міст також відбувався за єдиними директивами. Директивні вказівки чітко окреслювали просторові форми розвитку міст, тобто засади розпланування території і архітектурні форми забудови, формуючи в такий спосіб їх культурний ландшафт.

Постановка проблеми

Формування міського культурного ландшафту відбувається засобами і методами ландшафтної архітектури, містобудування (урбаністики) та архітектури будівель і споруд. Культурний ландшафт у процесі розвитку міста постійно змінюється, однак з огляду на те, що у ньому містяться “вічні” для суспільства цінності, усі його складові вимагають уваги і охорони та цілеспрямованого формування. Відсутність просторової гармонії у краєвиді міста, нерозвиненість його ландшафтних, містобудівних і архітектурних форм пригнічує людей разом з незручностями ужиткового характеру.

Розвиток України в умовах політичної демократії та економічних ринкових відносин безпосередньо впливає на просторові форми розвитку міст, тобто на формування культурного ландшафту. Звідси випливає актуальність дослідження містобудівних та архітектурних тенденцій і напрямків та форм їх реалізації у специфічних умовах міст Західноукраїнського регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми формування міського ландшафту активно досліджуються у європейських країнах у багатьох аспектах. Проводяться інтердисциплінарні дослідження з врахуванням географічних, правових, екологічних, урбаністичних, архітектурно-естетичних аспектів [3].

Мета роботи – виявити і дослідити характерні особливості формування міського культурного ландшафту у західноукраїнських містах на зламі ХХ–ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу

Загалом у тривалому процесі розвитку культурного ландшафту міст західноукраїнського регіону з певною умовністю можна виділити кілька характерних етапів.

Від середньовіччя до першої половини ХІХ ст. розвиток західноукраїнських міст відбувався еволюційно, їх міський ландшафт змінювався доволі повільно. Природні компоненти, такі як рельєф і водні простори, продовжували відігравати визначальну роль у цьому процесі. На головних височинах розташовувалися замки (згодом їхні руїни) у Львові, Луцьку, Ужгороді, Мукачеві, Золочеві, Дубно, Кременці, Кам'янці-Подільському (рис. 1), Бучачі, Галичі, Добромилі, Острозі (рис. 2), Скалі Подільській, Теревовлі, Хусті; їх монументальні форми домінували у панорамах і силуетах цих міст.

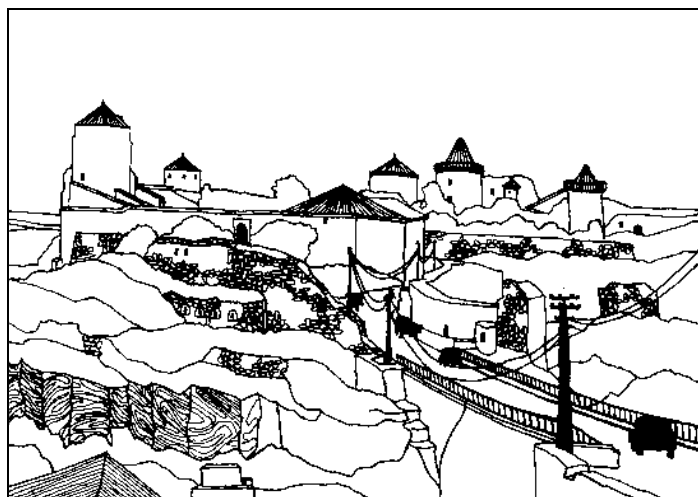

Рис. 1. Замок у Кам'янці-Подільському

Рис. 2. Замок в Острозі

Водні простори творили природне обрамування і були органічною компонентою міського ландшафту Луцька, Тернополя, Івано-Франківська, Рівного, Ужгорода, Стрия, Самбора, Дубно, Володимира-Волинського, Берегового, Бережан, Галича, Жидачева, Острога, Сокаля, Хотина, Хуста, Яворова та інших міст.

Значні зміни у міський ландшафт міст регіону внесло будівництво залізниць у другій половині XIX ст. Високі земляні насипи і глибокі виїмки призвели до істотний перетворень рельєфу, часто розчленовуючи території міст і стаючи своєрідними ландшафтно-техногенними перепонами (бар'єрами).

Відомий ландшафтний архітектор Дж. Саймонде підкреслював, що "...залізниця змінила ландшафт", залізниці будували з метою "відкриття" і розвитку міст, але ніхто не передбачував їх надзвичайно великого впливу на ландшафт і цей вплив ніхто не планував і не контролював" [4]. У Львові під час спорудження залізничної колії насипано високі земляні насипи і викопано глибокі виїмки, які загалом формують гігантську підкову змінної висоти (чи глибини – залежно від рельєфу) у ландшафті міста, виразно відділяючи сьогодні історичне середмістя від південних, західних і північних дільниць. До найбільших належить насип заввишки 8–12 м на відрізку, що сполучає головний вокзал з Підзамче, який перетяв долину Полтви і став містобудівним бар'єром. Це саме можна сказати про і виїмку колії, що йде від Головного вокзалу до Сихова [5]. Подібний вплив залізничного будівництва, хоча і менш помітний у міському краєвиді, можна спостерігати у Тернополі, Ужгороді, Мукачеві, Івано-Франківську, Чернівцях, Стрию, Бородах, Рава-Руській, де залізничні території розмежовують частини міст. Своєрідна ситуація склалася у Турці, там великий кам'яний арковий залізничний віадук став головною домінантою міського краєвиду.

Радикальні зміни у ландшафті багатьох західноукраїнських міст відбулися у другій половині XX ст., коли розвиток великих і середніх міст набув значної динаміки, зумовленої державною політикою "соціалістичної індустріалізації". Ведучи мову про формування міського культурного ландшафту західноукраїнських міст у 1945–2000 рр., можна виділити три характерні періоди: а) післявоєнна декада 1945–1955 рр., б) період 1956–1990 рр., в) період 1991 – початок 2000 рр. Кожен з цих періодів характерний доволі чітко окресленими засадами формування міського краєвиду, зумовленими ідейно-політичними та економічними передумовами загального архітектурного процесу.

У післявоєнній декаді у тогочасній радянській архітектурі визначальним було стремління до створення завершених міських ансамблів у формі класики. Органічною складовою до таких ансамблів входили незабудовані простори – озеленені території і водойми. У першому повоєнному десятилітті цим постулатам була підпорядкована відбудова і реконструкція Тернополя, Луцька, Рівного. Існуюча тоді у цих містах просторова ситуація давала змогу здійснити значні урбаністично-ландшафтні перетворення.

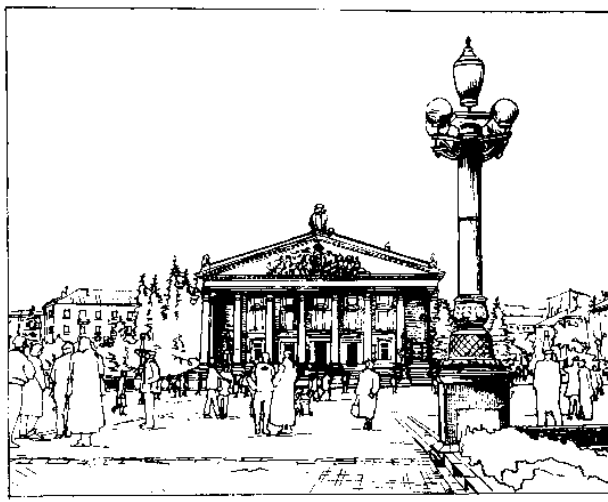

Рис. 3. Площа перед театром у Тернополі

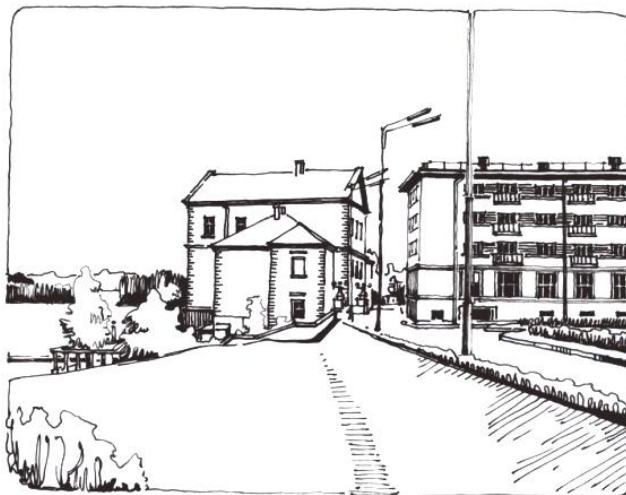

Рис. 4. Замок і будинок готелю у Тернополі

У центрі Тернополя протягом 1945–1955 рр. була сформована розвинена архітектурно-ландшафтна система озелених площ, скверів, бульварів, парків, композиційно поєднаних зі

створеним у 1951 р. на місці болотистих заплав річки Серет водоймищем площею 400 га. Пізніше писали, що “нині – це місто-сад” [6]. Фактично заново створений центр міста відзначається єдністю і гармонією природних і архітектурних форм, організованих у просторі згідно з єдиним художнім задумом, що творить багатий і цікавий міський краєвид (рис. 3, 4).

Подібні можливості для такого вирішення існували у той час і у Рівному, оскільки місто ще на початку ХХ ст. втратило традиційні просторові особливості і тому було вирішено сформувати цілком новий міський ансамбль [7]. Однак новій містобудівній композиції забракло виразності і однією з причин потрібно вважати втрату давніших природних та архітектурних складових міського краєвиду під час відбудови – осушення великого озера та руйнування міського замку і недостатнє використання ландшафтного потенціалу долини річки Усті. При цьому треба зауважити, що площа озелених територій у місті є значною і становить 44 % від загальної площі міста Рівного.

Виразний архітектурно-ландшафтний ансамбль був сформований протягом 1950-х років у Луцьку. Головним осередком його стала нова площа, створена на високій північній терасі заплави р. Стир з розкриттям простору площі на річкову заплаву. Площа поєднана монументальними сходами і терасами з великим парком у заплаві ріки, з терас відкриваються мальовничі краєвиди річкової долини і силуети історичного осередку Луцька [8].

Що стосується Івано-Франківська, Ужгорода, Чернівців, то у цих містах просторова ситуація зумовлювала збереження історично-сформованого міського ландшафту. При цьому важливу роль відігравали річкові долини р. Уж в Ужгороді, Надвірнянської та Солотвинської Бистриці – в Івано-Франківську та Пруту – у Чернівцях, де розпочалося формування паркових територій. Натомість, згідно з першим післявоєнним генеральним планом Львова, пропонувалося докорінно змінити краєвид центральної частини міста за допомогою створення системи нових площ і бульварів, а новою просторовою домінантою мала стати фігура Леніна заввишки 50 м на кургані Високого Замку [9].

Цього не сталося, натомість у південному секторі центру Львова протягом 1950-х років був сформований новий Парк культури і відпочинку площею близько 20 га, який поєднав історичні зелені масиви Стрийського парку і Цитаделі.

Характерно, що проблема формування гармонійного міського ландшафту доволі чітко поставала і вирішувалася у перших післявоєнних генеральних планах малих міст регіону, опрацьованих впродовж 1946–1947 рр. Їхні автори розуміли значення збереження у подальшому розвитку малого міста домінуючої композиційної ролі його історичного осередку. Саме такою тенденцією керувалися під час розробки генеральних планів Жовкви, Бродів, Кам’янки-Бузької, Бібрки, Радехова, Рава-Руської, Радехова, Сокаля, Куликова, Городка, Янова [10].

У генеральних планах кількох нових міст, що почали тоді розвиватися, були закладені постулати розпланування “міста-саду”. Планувальну основу Нововолинська (закладений у 1950 р.) та Червонограда (закладений у 1951 р. поряд з історичним Христінополем) становило регулярне розпланування з широкими вулицями-бульварами та озеленими майданами. Початкова стадія розвитку цих міст була доволі екстенсивною і їх міський краєвид мав більше “сільських”, ніж “міських” ознак [11].

Радикальні зміни у процесі формування міського культурного ландшафту настали після принципової зміни творчих орієнтирів у тогочасній радянській архітектурі [12]. Було недопустимим будь-яке звернення до зразків класичної архітектури, зміна пріоритетів фактично усунула з поля зору проблему формування міських ансамблів.

Однак сформована у той час архітектурно-ландшафтна ситуація у багатьох містах регіону об’єктивно спрямовувала подальший розвиток містобудівного процесу у напрямку, визначеному у попередньому періоді. Водночас істотно змінилися архітектурні форми забудови, їх надто спрощена геометрія не творила гармонії з історичною архітектурою та природними елементами довкілля. Прикладами можуть бути нові громадські і житлові будинки, споруджені у 1960–1970-х рр. у центрах Івано-Франківська (рис. 5), Бродів (рис. 6), Сколе.

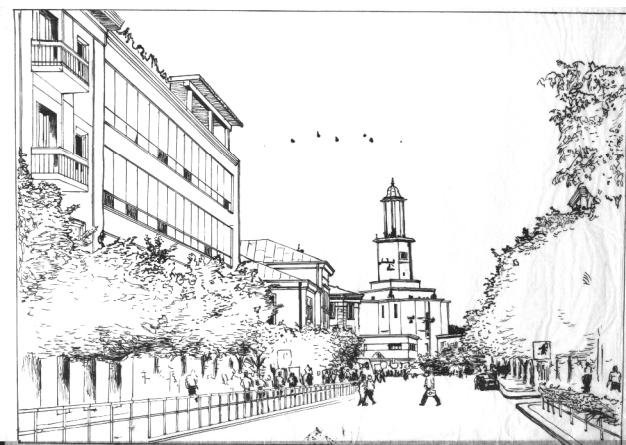

Рис. 5. Нова забудова у центрі Івано-Франківська

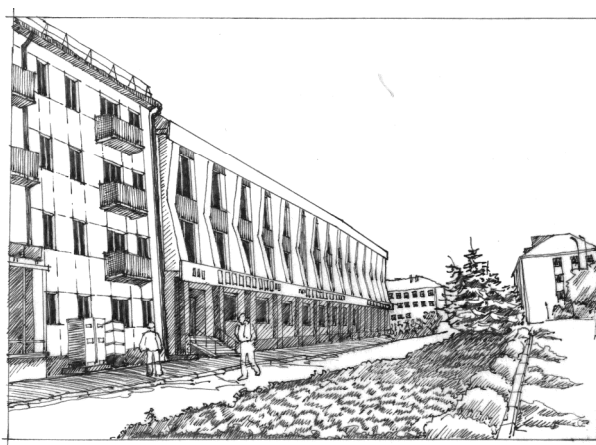

Рис. 6. Нова забудова у центрі м. Броди

Приклади такої ситуації можна побачити у центрі м. Тернополя, Рівного, Луцька, де збільшення висоти забудови до “директивних” дев’яти поверхів і розташування будинків згідно з постулатом “вільного розпланування території” призвело до значних порушень гармонії міського краєвиду. Збільшення висоти забудови стало “престижним” і у кожному обласному центрі докладали зусиль для спорудження дев’ятиповерхових будинків, а у районних центрах – п’ятиповерхових. У Тернополі це проявилось у формуванні забудови на східному березі водоймища і у проектуванні “ланцюга” висотних будинків на західній межі центру міста. У такий спосіб передбачалося змінити силует центральної частини міста, підпорядкувавши новій забудові історичні доміанти, але ця концепція була реалізована тільки частково. Подібна ситуація склалася у Луцьку, де окремі високі будинки у центрі міста не можна вважати гармонійними доміантами міського краєвиду.

Натомість у Рівному, завдяки великому обсягу нової забудови і наявності на початок 1960-х рр. тільки окремих територіально розпорочених пам’яток архітектури, можна вважати закономірним формування протягом 1960–1970-х рр. “нового” міського краєвиду типовою забудовою згідно з тогочасними уявленнями. При цьому потрібно зауважити, що у цих містах ситуацію “рятують” великі водні дзеркала і заплави, які дещо компенсують новоповсталу дисгармонію у міському культурному ландшафті.

Не сприяло збереженню гармонії міського краєвиду і негативне ставлення до історико-архітектурної спадщини та її природного оточення. Наприклад, була осушена заплава річки Глушець у Луцьку, що істотно змінило характер природного оточення замку та загалом історичного міського осередку, оскільки заплаву забудували базарними павільйонами. Не звертали належної уваги на історичні компоненти міського ландшафту, наприклад, оборонні вали та прилягаючі до них ділянки. На них розташовували нову забудову, характерним прикладом чого є адміністративний будинок у центрі Івано-Франківська, збудований у 1970-х рр. якраз на лінії оборонного валу XVII ст. Подібна ситуація відбулась і у Бродях, де територію регулярних бастионних міських укріплень XVII–XVIII ст. стали активно забудувувати індивідуальним житлом.

Негативного втручання зазнала і особливо цінна заповідна територія – місце заснування міста у XIII ст. – парк Високий Замок у Львові. На верхньому плато парку у 1957 р. була збудована металева типова телевізійна вежа заввишки 192 м, яка з того часу є основною доміантою панорам і силуетів Львова. Також у межах парку протягом 1960–1970-х рр. були збудовані великі будинки школи і телецентру, які істотно порушили гармонію зорового сприйняття панорами міста з кургану Високого Замку і стали чужорідними дисгармонуючими елементами у міському силуеті.

Не можна забувати, що великі території в обласних центрах Західної України впродовж 1960 – 1980-х рр. були зайняті промисловою і багатоповерховою житловою забудовою. На цих територіях сформувався власний міський ландшафт, характерний великим масштабом забудови і простотою її геометричних форм та обмеженістю природних складових. Промислові вузли і нові житлові райони стали самодостатніми елементами міського простору з власним “індустріальним” архітектурним

образом, зумовленим широким застосуванням великопанельних конструкцій. У житловій забудові основними стали 5–9-поверхові багатоквартирні будинки, подекуди висоту збільшували до 12–15 поверхів. У такий спосіб у великих містах сформувалися два різнохарактерні міські ландшафти: а) ландшафт історичного центру міста з пам'ятками архітектури і садово-паркового мистецтва; б) ландшафт районів нової промислової і масової багатоповерхової житлової забудови. Прикладами описаної ситуації можуть бути міста Львів, Луцьк, Івано-Франківськ, Рівне, Тернопіль, Ужгород, Дрогобич.

Внаслідок нерозуміння виняткової цінності у Західноукраїнському регіоні ландшафтно-містобудівних пам'яток часів Київської Русі історичні ландшафтні території у Буську, Володимирі-Волинському, Галичі, Звенигороді “вільно” забудовувались випадковими спорудами, змінювали напрямки історичних шляхів, рельєф окремих ділянок тощо. На жаль, ця тенденція багато в чому зберігається і сьогодні.

У 1980-х рр., коли “втома” суспільства від монотонності “типової забудови” і “вільного розпланування території” стала загальною, у містах регіону звернулися до гуманізації міського краєвиду засобами ландшафтно-архітектури. Набули розповсюдження малі форми озеленення і облаштування території, у цьому сенсі стали більше уваги звертати на історичні осередки міст. Малі ландшафтні форми увійшли органічними складовими у простір пішохідних вулиць і бульварів у центрах міст Львова, Тернополя, Луцька, Івано-Франківська, Рівного, Ужгорода, Чернівців, Берегова, Мукачєва, Хуста та багатьох інших.

Радикальні суспільно-політичні та економічні зміни, що відбулися в Україні у 1991 р., істотно змінили умови містобудівної діяльності. Зміна форм власності та відміна багатьох обмежень попередніх періодів зумовили своєрідний “вибух” індивідуальної житлової забудови у містах. На жаль, міський культурний ландшафт у містах регіону загалом зазнав при цьому великих втрат.

У великих містах регіону негативним чинником у формуванні міського ландшафту стала хаотична забудова вільних ділянок багатоповерховим житлом у центральних частинах міст. Такі будинки з фасадами агресивної колористики стають випадковим чужорідним тлом для історичної забудови, особливо спотворюючи панорами і силуети історичних центрів. Причому такі ситуації виникають навіть у тих випадках, коли нова забудова доволі віддалена від пам'яток архітектури. Прикладом може бути огляд панорами центру Львова зі східного напрямку, де сьогодні шпилі церков і костелів губляться на тлі кольорових масивних фасадів нових житлових багатоповерхівок. Це свідчить про деформування історичного міського культурного краєвиду у місті, де частина історичного центру вписана до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Історичний центр міста є популярним осередком туризму. А туристи, як відомо, зацікавлені саме історичними панорамами Львова, а не житловими новобудовами.

Масово стали забудовувати території на межі міст та у приміській зоні, порушуючи в такий спосіб закладені у генеральних планах співвідношення забудованих і незабудованих територій. Сьогодні сотні незавершених “індивідуальних довгобудів” деформують культурний ландшафт передмість обласних центрів регіону та численних малих міст. Здебільшого нове “приватне” житло почало займати паркові території, як це сталося у парку “Піскові озера”, у лісопарку “Погулянка” та біля підніжжя Пагорбу Слави у Львові.

На цьому тлі виділяється цілеспрямоване формування нового громадського комплексу у Рівному, здійснене впродовж 2003–2007 рр. Побудовано житлово-офісний і торговий центр на проспекті Свободи з підземним торговим пасажем завдовжки понад 270 м. Надземна частина комплексу складається з трьох шести–семиповерхових житлових будинків (перші поверхи призначені для торгівлі та офісів) та декоративної ротонди з пам'ятником Марії Несвіцькій – засновниці міста Рівного (рис. 8). Будинки розташовані прямолінійно вздовж вулиці з деяким відступом від червоної лінії, з обох боків їх фланкують житлові будинки 1950-х рр. і в такий спосіб формується одна композиційна вісь (схід–захід) комплексу (рис. 7). Друга композиційна вісь (північ–південь) перпендикулярна до першої і поки що її просторове формування ще не завершено. Ротонда з пам'ятником розташована у невеликому сквері (на перетині осей у розриві забудови) і цій

споруді відведена роль змістовної та композиційної домінанти комплексу загалом. Така просторова побудова відзначається простотою та ясністю, легко сприймається і чітко орієнтує пішохода у вуличному просторі.

Рис. 7. Громадський комплекс на проспекті Свободи у м. Рівному

Рис. 8. Ротонда з пам'ятником Марії Несвіцької на проспекті Свободи у м. Рівному

Заслуговує на увагу розпланування і просторове формування скверу площею майже півтори тисячі квадратних метрів з ротондою і пам'ятником у центрі. Наземний простір скверу відзначається камерним характером і складається з двох основних рівнів, поєднаних сходами і терасами, важливими елементами загальної композиції тут є декоративні підпорні стінки. Незважаючи на порівняно невеликі розміри, сходи, підпірні стінки, бордюри виглядають солідно і урочисто, оскільки виконані з червоного граніту, а мощення – з базальту. У центрі скверу розташований пам'ятник княгині Марії Несвіцькій з білого мармуру, над фігурою споруджено ротонду на восьми колонах, завершену ліхтарем. У такий спосіб фігурі забезпечене кругове сприйняття з різних рівнів скверу і з віддаленіших точок у просторі вулиці [13].

Нові монументальні скульптури стали помітними акцентами міського краєвиду м. Львова, Луцька, Тернополя, Івано-Франківська, Дрогобича, Самбора. У комплексі зі спорудженням пам'ятника Михайлу Грушевському у Львові у 1995–1996 рр. докорінно реконструйовано проспект Тараса Шевченка, виконано нове мощення тротуарів, усунено відживші свій вік ряди тополь, їх місце зайняли низькорослі клени з кулеподібними кронами. Подібно облаштовано оточення пам'ятників Тарасу Шевченку та Івану Франку у Тернополі, Тарасу Шевченку – у Самборі і Мостиськах.

Рис. 9. Пам'ятник Андрею Шептицькому на площі св. Юра у Львові

Рис. 10. Каплиця у м. Івано-Франківськ

Водночас новими у міському середовищі є монументальні скульптури сакрального змісту і каплиці. Центральна частина Львова збагатилася у 2015 р. монументальним пам'ятником митрополиту Андрею Шептицькому. Однак місце постановки монументу вибрано без належного врахування напрямків зорового сприйняття скульптури з простору великої площі довкола пам'ятника, спеціально створеної через зміну вуличної мережі і меж прилеглого скверу (рис. 9) Просторовою домінантою однієї з площ у центрі Івано-Франківська стала каплиця з фігурою Матері Божої (рис. 10).

З іншого боку, помітно зростає зацікавлення приватних замовників в облаштуванні і озелененні прибудинкової території засобами ландшафтної архітектури; тут переважає камерний характер і масштаб елементів та вирішення прибудинкового оточення загалом.

Однозначно до негативних явищ останніх років необхідно зарахувати масове застосування у просторі міста різних рекламних малих форм, які виділяються непривабливим виглядом і в жоден спосіб не поєднуються з архітектурним оточенням. Особливо це стосується історичних центрів малих міст, де розміри рекламних плакатів (т. зв. банерів, розтяжок) часто у буквальному сенсі закривають пам'ятки архітектури.

Висновки

Чинник часу пов'язаний з формуванням міського ландшафту і спрямований не тільки у минуле, але і в майбутнє, оскільки перспектива розвитку завжди повинна братися до уваги в сьогоднішніх вирішеннях. Естетика міського простору наочно відображає актуальний стан економічного розвитку цього міста, а в загальнішому розумінні – і країни загалом.

У великих містах відбувся своєрідний поділ на ареали впливу історично сформованого міського ландшафту та новоствореного у другій половині ХХ ст., що перебувають у динамічному співвідношенні. Водночас у малих містах нові просторові структури здебільшого дуже послабили роль історичних ландшафтних компонентів, позбавляючи цим міський краєвид ознак своєрідності та індивідуальності.

До негативних чинників сучасного формування міського культурного краєвиду потрібно зарахувати масове розповсюдження реклами, яка змінює умови зорового сприйняття простору міста.

Процес формування міського культурного ландшафту міст Західної України знаходиться сьгодні в стадії накопичення певного потенціалу, що можливо приведе до якісних змін.

1. *Архітектура: короткий словник-довідник / за заг. ред. А. П. Мардера.* – К.: Будівельник, 1995. – С. 149. 2. *A Glossary of Urban Form. Edited by Peter J. Larkham and Andrew N. Jones.* – *Historical Geography Research Series.* – 1991. – No. 26. – P. 78, 80. 3. *Kształtowa niewspółczesnej przestrzeni miejskiej / red. naukowa Mikołaj Madurowicz.* – Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2014. – 641 s. 4. Саймондс Дж. *Ландшафтна архітектура.* – М.: Стройиздат, 1965. – С. 136. 5. Posatskyu B. *Mostywkrajobrazie Lwowa.* – *Mosty. Dzieła sztuki i inżynierii, zabytki // Materiały sesji naukowej.* – Warszawa, TONZ, 2001. – С.1 47. 6. Запаско Я. П., Овсійчук В. А., Чарковський О. О., Степко С. П. *Мистецтво оновленого краю.* – К.: Мистецтво, 1979. – С. 8. 7. Рудницький А. М. *Розвиток міст західних областей УРСР та їх соціалістична реконструкція.* – Львів, 1971. – С. 29. 8. Посацький Б. С. *Еволюція архітектурного образу центрів міст Західної України // Записки Наукового товариства імені Шевченка.* – Том ССХІ: Праці Комісії архітектури та містобудування. – Львів, 2001. – С. 156. 9. Черкес Б. С. *Сталінське планування Львова.* – *Книга міст Галичини // Вісн. Держ. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”.* – 1999. – № 379. – С. 104. 10. Посацький Б. С. *Перші післявоєнні проекти планування і забудови малих історичних міст Львівської області (1946–1947 рр.). // Вісник (інституту) Укрзахідпроектреставрація.* – Львів, 1996. – Ч. 5. – С. 31–38. 11. Посацький Б. С. *Еволюція архітектурного образу центрів міст....* – С. 161. 12. *Постанова ЦК КПРС і РМ СРСР від 4.11.1955 р. “Про усунення надмірностей у проектуванні і будівництві”.* 13. Посацький Б. *Центр Рівного – новий етап розвитку // Архітектурний вісник.* – 2008. – № 34. – С. 32–36.

URBAN CULTURAL LANDSCAPE FORMATION (IN TOWNS OF THE WESTERN REGION OF UKRAINE BETWEEN XX–XXI CENTURIES)

Ó Posatskyi Bohdan, 2016

Time factor is associated with the formation of the urban landscape. Also it is directed not only to the past but to the future, because the prospect of development should always be taken into consideration in today's decision making process. Aesthetics of urban space clearly reflects the current state of the overall economic development of the city, and in a more general sense of the country as a whole.

Formation of the urban cultural landscape in towns of the western region of Ukraine during the second half of XX century and at the beginning of XXI century was in line with general trends of architecture and urban planning in Ukraine. During the above mentioned period there were three characteristic periods related to the general trends of architecture and urban planning:

1 – 1945–1955, the development of the classical heritage in urban planning and architecture. In the post-war decade in Soviet architecture there was the defining aspiration to create a complete urban ensembles in classic forms, where the organic component of such ensembles were natural spaces – green areas and elements of water. In Ternopil, Lutsk, Rivne post-war reconstruction and rehabilitation, taking into account existing spatial situation, led to the formation of new city landscape, which was close to the historical one, especially in the centers of these cities. Instead, in Lviv, Ivano-Frankivsk, Uzhhorod, Chernivsi the existing cultural heritage led to the preservation of historical urban landscape.

2 – 1956–1990, simplification of urban and architectural forms, narrowly utilitarian understanding of the landscape. This period is characterized by large volumes of industrial and multi-residential building in all regional centers of the Western region. There was a kind of division of the urban landscape into two components in large cities: a – landscape of historic center with architecture and landscape monuments; b – new industrial landscape areas and mass-rise residential buildings. This situation was in Lviv, Ivano-Frankivsk, Lutsk, Rivne, Ternopil, Uzhgorod, Chernivsi, Drohobych. In some small towns historic urban landscapes have been supplemented with new objects, as was in Gorodok, Zolochiv, Mostys'ka, Sambir, Sokal, Hust. Instead in other towns historic landscapes have been affected by new small-scale buildings, for example in Busk, Volodymyr-Volynskyi, Galych, Brody, Ostroh, Radekhiv, Rava-Ruska, Skole.

3 – 1991 – the beginning of XXI century, pluralism of spatial forms, urban compaction, reducing of natural areas in towns. Changes the political system and the introduction of market relations in the economy of Ukraine led to radical changes in urban planning. The state and local authorities as a whole were not ready to harmonize the general public interests with those of many private investors. This led to chaotic different-story building, distortions of cultural urban landscape in many cities in the region and a noticeable reduction of green areas of common use. Apart these features the role of the elements of advertises and urban design has significantly increased in the urban landscape.

Key words: town, urban cultural landscape, urban scenery, ensemble, green areas, water space.